

УДК 37.013.42

ПРОБЛЕМА САМОВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ТА ЇХ МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

ПОЗНЯК В.В.

*Студентка 1 курсу, факультет економіки і менеджменту,
спеціальність «Менеджмент організації»*

*Науковий керівник СИДОРОВИЧ О.С., к.і.н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін*

*ВП Національного університету біоресурсів і природокористування
України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

В даній статті аналізується проблема самовиховання студентів у вищій школі, а також висвітлюються методи самовиховання.

Самопереконавання, самоаналіз, самонавіювання, самотренування, наслідування прикладу, самозвіт.

В Україні, студент – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого навчального закладу та навчається за денною (очною), вечірньою або заочною, дистанційною формами навчання з метою здобуття певних освітнього й освітньо–кваліфікаційного рівнів.

Головну роль у вихованні студента, відіграє самовиховання у вищих навчальних закладах!

У процесі самовиховання всі аспекти (переконавання, світоглядні позиції, почуття, воля, звички, риси характеру, інші особистісні якості, конкретні результати діяльності й поведінки) стають предметом постійного вивчення і зміни з боку педагогів. Самовиховання особистості виражається в її спілкуванні з іншими людьми.

В основі розвитку самовиховання – становлення та рух взаємопов'язаних процесів усвідомлення особистості та зміни позицій вихованця в його взаємодії із зовнішнім світом. Самовиховання здійснюється на основі певних принципів, які є найбільш загальними вихідними положеннями і вимогами особистості до самої себе і визначають мету, ідеали, зміст, методику та організацію процесу самовиховання.

Основні принципи самовиховання:

- природовідповідності та народності самовиховання;
- демократичності самовиховання, виховання стійкої громадської позиції та гуманістичної моралі;

- системності, цілеспрямованості, ціннісної орієнтації виховання та самовиховання;
- єдності самовиховання та наукового світосприйняття;
- формування активної життєвої позиції та позитивного спрямування самовиховання;
- взаємозв'язку виховання та самовиховання і професійної діяльності.

Педагогічний аналіз процесу самовиховання студентів дає підстави окреслити низку логічно взаємозалежних і взаємозумовлених етапів роботи над собою: *самопізнання, самооцінка, реалізація плану (програми), контроль і регулювання.* [1,3]

Початковий етап у самовихованні – самопізнання. Самопізнання – складний процес визначення своїх здібностей і можливостей, системи цінностей, життєвих намірів і прагнень, провідних мотивів і мотивацій, характеру і темпераменту, особливостей перебігу психічних пізнавальних процесів: (відчуття, сприйняття, пам'яті, уваги, мислення, мовлення). Завдяки цьому студент може самостійно визначити, яких успіхів може досягнути в житті, а також проаналізувати можливості вдосконалення своєї повсякденної діяльності, які спеціальні вправи можна використовувати для досягнення цих цілей та ін. Важливість цього етапу в самовихованні зумовлена тією обставиною, що людина не може розумно діяти без хоча б мінімального знання про себе. Невипадково ще древні мислителі зазначали: «Хто знає ціну сутності своєї, той найбільш придатний із людей».

Академік А.В.Петровський пропонує два шляхи пізнання власного істинного «Я»:

перший шлях – уважний аналіз не тільки задумів власних вчинків, скільки самих вчинків у співвідношенні із задумами. Умовно кажучи, з'ясування сенсу власного життя та зіставлення його зі своєю поведінкою, із суспільними й особистісними цінностями, аналіз конкретних вчинків з погляду загальнолюдської, національної та особистісної моралі, професійного й особистісного становлення і діяльності;

другий шлях – вдатися до можливостей науки та з'ясувати з її допомогою власні індивідуально-психічні властивості, життєві настанови тощо. [1,2]

Отже, самопізнання – процес цілеспрямованого отримання про розвиток якостей своєї особистості.

Самооцінка формується за двома напрямками:

1. зіставлення самого себе зі зразками для наслідування, із висунутими вимогами;
2. повсякденне спілкування студентів з членами колективу, педагогами.

У колективі формується певне ставлення, до того чи іншого студента. Сила колективної думки спонукає до об'єктивнішої самооцінки. Пізнання іншого не тільки випереджує пізнання самого себе, а й слугує для нього джерелом та опорою. Порівнюючи себе з ровесником у процесі спільної діяльності, студент помічає в собі те, що спершу помітив в інших і, як наслідок, приходиться до усвідомлення своїх вчинків і дій, якостей та властивостей особи, помічених в іншому, на самого себе. Виокремлюють такі основні види самооцінки: адекватна й неадекватна (завищена і занижена). Самооцінка – це знання вихованця про самого себе і ставлення до себе разом узяті.[2,3] Відомо, що в кожного студента є свій ідеал, зразок, згідно з яким він формує процес самовдосконалення. На підставі сформульованих цілей, завдань розробляють програми (плани) самовиховання – їх студенти складають на період навчання у ВНЗ. Після самооцінки позитивів і вад, з метою їх удосконалити та усунути, такі індивідуальні програми (плани) доопрацьовують. Це не обов'язково має бути офіційний документ, як правило, їх розробляють в особистих щоденниках, блокнотах. Головне їхнє призначення – допомогти студенту організувати і систематизувати роботу над собою.

Педагогічне керівництво самовихованням студентів – оптимальна організація їх життєдіяльності, акцентування їх уваги на питаннях саморозвитку, відповідальності за себе, своє сьогодення та майбутнє, а також стимулювання самовиховної діяльності під час навчально-виховного процесу. Систематичне керівництво самовихованням студентів в умовах вищих навчальних закладах, можна розглядати як одну з найважливіших умов формування особистості студента. Суть психолого-педагогічної сутності керівництва самовихованням у тому, що у вищих навчальних закладах формуються такі функціонуючі зв'язки й відносини, які дають змогу ефективно впливати на свідомість і поведінку студентів, характер їхньої роботи над собою. Ці зв'язки забезпечують можливість узгодити педагогічні зусилля суб'єктів виховної діяльності за метою, часом, змістом, основними напрямками.[1,3]

Орієнтиром для студентів у плануванні процесу професійного самовиховання є кваліфікаційна характеристика фахівця, на основі якої слід вибудувати програму індивідуальної самопідготовки до майбутньої професійної діяльності. Вимоги до сучасного фахівця мають відповідати потребам сьогодення. Ефективне самовдосконалення майбутніх фахівців можливе лише в разі тісної співпраці студентів і педагогічного колективу вищого навчального закладу, проїнятої взаємною повагою і вірою в людину.

Наступний етап самовиховання – реалізація програми самовиховання. Сутність діяльності студента на етапі реалізації програми самовиховання в тому, що він контролює роботу над собою, цілком тримає її в полі своєї свідомості і на цій основі своєчасно виявляє відхилення реалізованої

програми від заданої, запобігає їм, вносить відповідні корективи до плану подальшої роботи. Оволодіння ефективною методикою самовиховання студента є однією з умов підвищення його якості й результативності.

Основні методи самовиховання: самопереконавання, самоаналіз, самонавіювання, самотренування, наслідування прикладу, самозвіт.

Самопереконавання – метод впливу на себе з метою утвердження нових стосунків і ставлення до власних учинків, сутність якого – у висуванні доказів та їх вираженості. За допомогою самопереконавання студенти домагаються самовизнання необхідності розвитку в себе тих чи інших якостей особистості, усунення вад. Відбувається своєрідне розв'язання суперечностей між особистими поглядами, думками, почуттями і вимогами обов'язку, думками і поглядами авторитетної особи, колективу, суспільної думки. Сформовані за допомогою самопереконавання думки й погляди додають студентам упевненості, морально-психологічної стійкості, роблять їх невіддатливими до шкідливих впливів, сприяють мобілізації себе на досягнення завершальної мети самовиховання. До самопереконавання вдаються також у тих ситуаціях, коли особа прийняла якусь пропозицію, вказівку, наказ і бракує рішучості діяти.[2,3]

Самоаналіз – аналіз своєї діяльності, вчинків, поведінки, свого внутрішнього світу. Він полягає у зіставленні того, що планували, з тим, що зроблено або могло б бути зробленим. Допомогає розкрити причини успіхів чи невдач, розвиває самосвідомість і сприяє самопізнанню.[2,3]

Самонавіювання – вплив студента на самого себе з метою самовиховання, як наслідок, у нього виникають різні психічні й соматичні стани. Через повторення словесних формул або викликання яскравих уявлень на основі впевненості в досягненні результату самонавіювання впливає на психіку, дає змогу закріпити та в необхідні моменти викликати потрібний психічний настрій. Це технічна процедура, яку здійснюють через повторення певних вербальних формул, які виявляють бажання, визначені іншими формами самовиховання.[2,1]

Самотренування – спрямованість на активне виконання цілей та завдань, які ведуть до поставленої мети самовиховання, реалізації програми самовиховання, розуміння кожної наступної перешкоди як можливості для самовдосконалення своїх здібностей. Цей метод дає змогу закріпити навички та вміння, які необхідні вихованцю у процесі професійної діяльності.[2,3]

Наслідування прикладу – орієнтація на пошук найкращих прикладів дій і поведінки, їх активне засвоєння. Це збагачує вихованця досвідом інших людей, більш авторитетних та видатних у своїй справі.

Самозвіт – звітування студента перед собою в різних формах (подумки, у щоденнику тощо) про виконання взятих зобов'язань, реалізацію плану та програми самовиховання. Важлива роль у самовихованні належить навчальному закладу, передусім його науково-педагогічний працівник.

Основні завдання щодо організації самовиховання майбутніх фахівців: пояснення значення; актуальності процесу самовиховання для всебічного розвитку особистості; виховання, вміння адекватно оцінюватиме себе; виховання готовності до співпраці з дорослими, які можуть дати поради, рекомендації щодо самовиховання. Отже, неодмінною умовою дієвості керівництва самовихованням студентів є висока теоретична й методична підготовка всіх керівників та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладах з питань самовиховання.[1,3]